

NISHA GARG
Distt. Attorney
&
AJAY PAL SINGH
Dy. Distt. Attorney
M.R.S. Punjab Police Academy
Phillaur.

2018

Foreword

The NDPS Act was enacted in 1985 replacing the Opium Act and the Dangerous Drugs Act. Over the last three decades, the NDPS Act has seen many changes and has evolved with the times. It is essential for law enforcement officers to understand the intricacies of this Act in order to ensure procedurally correct investigation and successful prosecution.

This booklet is an attempt towards putting together useful procedural aspects for the investigation officers (IOs) to keep in mind while investigating cases under NDPS Act. I am sure it will prove to be useful for officers at all ranks.

Ms. Nisha Garg, DA and Sh. Ajay Pal Singh, Dy. DA, Punjab Police Academy have, in addition to elucidating important procedural provisions of the Act, compiled a number of questions that police officers face during cross-examination by the defence during the trial of cases under NDPS Act. I commend their efforts and place on record my appreciation for the same.

The real deterrence to crime is not the severity but the certainty of punishment. This booklet, aiming to assist IOs in carrying out effective investigation, is a small effort in that direction.

(Anita Punj)

Director,
M.R.S. Punjab Police Academy,
Phillaur.

CONTENTS

Page No.

I.	Important points to remember while investigating cases under NDPS Act ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤੇ	1-13
II.	Compliance of section 50 of NDPS Act ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਧਾਰਾ 50 ਦੀ ਪਾਲਣਾ	14-18
III.	Difference between section 42 and section 43 of NDPS Act ਧਾਰਾ 42 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 43 ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ	19
IV.	Common questions asked during cross examination under NDPS Act cases ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਰਹਾ ਦੌਰਾਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਸਵਾਲ	
A)	Cross examination of IO ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਜਿਰਹਾ	20-29
B)	Cross examination of recovery witness ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਜਿਰਹਾ	29-37
C)	Cross examination of SHO ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਦੀ ਜਿਰਹਾ	37-38
D)	Cross examination of MHC ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਦੀ ਜਿਰਹਾ	38-40
E)	Cross examination of sample carrier ਨਮੂਨਾ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਜਿਰਹਾ	40
V.	Common arguments put forth by defence counsel ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਮ ਦਲੀਲਾਂ	41-42

Important points to remember while investigating cases under NDPS Act
ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ.ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਯਾਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਹਿਮ ਨੁਕਤੇ

- 1) IO should atleast be a regular/confirmed ASI failing which the accused becomes entitled to be acquitted by the court. The case property and accused should be produced before regular SHO by IO upon reaching the police station.

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਪੱਕਾ/ਰੈਗੂਲਰ ਏ.ਐਸ.ਆਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਮਾਲ ਮੁੱਕਦਮਾ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪੱਕੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਦੇ ਹੀ ਥਾਣੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- 2) An entry in the roznamcha is required to be made by the IO before leaving the police station for the purpose of patrolling or raid and:-

ਗਸ਼ਤ ਜਾਂ ਛਾਪਾ ਮਾਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਂਟਰੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ:-

- a) names of all the officials who accompanied the IO must be mentioned in the Roznamcha.

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਨਾਲ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

- b) the vehicle used by the police party as to whether the same is private or official must also be mentioned in the roznamcha.

ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਵਾਹਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਹੈ ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- 3) DDRs, Register No. 19,21, log books etc. are generally defective when they are called in defence.

ਡੀ.ਡੀ.ਆਰ. ਰਜਿਸਟਰ ਨੰਬਰ 19,21, ਲਾਗ-ਬੁੱਕ ਖਰਾਬ ਭਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਮੰਗਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

- 4) IO must maintain a personal diary alongwith maintaining the police file because posting of police officials is never permanent and they are frequently transferred from one police station to other. Maintaining a personal diary will help them in every case investigated by them or where they are witnesses to such investigation.

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਫਾਈਲ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਰਸਨਲ ਡਾਇਰੀ ਵੀ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਕਦੇ ਵੀ ਸਥਾਈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਇੱਕ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਸਨਲ ਡਾਇਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਜਿਸਦੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਸ ਕੇਸ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗਵਾਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ।

- 5) In many cases secret information is not reduced into writing and is not sent to superior officers. It is the duty of IO to send the information to superior official when there is sufficient time to do so and there should be no lapse on part of the investigating officer. Thus, sending of such information becomes mandatory when there is entry into and search is of any building, conveyance or enclosed place which is the basic requirement of section 42 of NDPS Act.

- 6) ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਪਾਸ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਾਵੇ ਅਤੇ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਇਮਾਰਤ, ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਨੱਥੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਗੁਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬਾਲਾਤਾਰ ਅਫਸਰਾਂ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 42 ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਮੁੱਢਲੀ ਲੋੜ ਹੈ।

- 7) Distance from which accused was seen and the time at which accused was apprehended must be

clearly mentioned by the IO in the police file as well as in the personal diary.

ਜਿਸ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੁਲਿਸ ਫਾਈਲ ਅਤੇ ਪਰਸਨਲ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- 8) In many cases provisions of section 50 of NDPS Act are not complied with.

ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ।

Section 50 contemplates :-

ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਦੱਸਦਾ ਹੈ:-

- a) Offer must be given to the accused that he has a legal right to get his search conducted **before** Gazetted officer or Magistrate.

ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਹੈ।

- b) IO cannot include himself in the offer of search as section 50 of NDPS Act nowhere says that IO can include himself in the offer of search.

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

- c) If IO includes himself in the offer of search then the accused becomes liable to be acquitted on this very technical ground. Consent memo scribed in such manner is defective.

ਜੇਕਰ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਤਕਨੀਕੀ ਅਧਾਰ ਤੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਬਿਆਨ ਨੁਕਸਦਾਰ ਹਨ।

- d) IOs while scribing ruqa or preparing consent memo mention that the accused can be searched before a Gazetted officer. However they don't write the word "Magistrate" in consent memo and ruqa. IO's should mention the word "Magistrate" also in the consent memo and ruqa along with the word "Gazetted Officer" and they should refrain from including themselves in the offer of search while scribing consent memo and ruqa.

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਰੁੱਕਾ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਫਰਦ ਸਹਿਮਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਫਰਦ ਸਹਿਮਤੀ ਅਤੇ ਰੁੱਕੇ ਤੇ "ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ" ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੇ। ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਰੁੱਕੇ ਅਤੇ ਫਰਦ ਸਹਿਮਤੀ ਪਰ "ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ" ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ "ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੁੱਕੇ ਅਤੇ ਫਰਦ ਸਹਿਮਤੀ ਲਿਖਣ ਲੱਗੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- e) If there is more than one accused, then joint offer of consent must not be given to the accused by the IO. Separate consent memos of all the accused must be prepared.

ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਸਹਿਮਤੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਠੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਫਰਦ ਸਹਿਮਤੀਆਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਤਿਆਰ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

- 9) Sometimes the signatures of accused are not obtained on consent memos which raises a considerable doubt in the mind of the court that the recovery could be a planted one.

ਕਈ ਵਾਰ ਫਰਦ ਸਹਿਮਤੀ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਨਹੀਂ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਰਾਮਦਗੀ ਜਾਅਲੀ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ।

- 10) In case of recovery of medicines, batch no. and date of manufacturing of the medicines must be noted down by the IO at the spot and the same must be mentioned in recovery memo.

ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਤੇ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਬੈਚ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਮੈਨੂਫੈਕਚਰਿੰਗ ਮਿਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਨੋਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਰਦ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

- 11) Sometimes a lady is apprehended while patrolling and search is conducted on the directions of IO by lady constable. IO must take care that while leaving the police station, names of all the police officials including the lady constable who accompany IO must be mentioned in the roznamcha. The reason behind it is that if such roznamcha is summoned in the court by the defence counsel in defence evidence and there is no relevant entry of departure of lady constable in the roznamcha alongwith the names of other police officials who accompanied IO on the day of occurrence then it will raise a considerable doubt in the mind of court that lady constable was not a member of police party at the time of departure on date of occurrence as her name did not find mention in the roznamcha regarding departure alongwith the other police officials.

ਕਈ ਵਾਰ ਗਸ਼ਤ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਔਰਤ ਨੂੰ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੇ ਮਹਿਲਾ ਸਿਪਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਫੜ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੇ ਤੋਂ ਚਲਣ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਮੇਤ ਮਹਿਲਾ ਸਿਪਾਹੀ ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੇ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਵਕੀਲ ਸਫਾਈ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੇਲੇ ਇਹ ਰੋਜਨਾਮਚਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੰਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਇਸ ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਰਵਾਨਗੀਆਂ ਨਾ ਪਾਈਆਂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮਹਿਲਾ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਐਂਟਰੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵੇਲੇ ਨਾ ਦਰਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕ

ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮਹਿਲਾ ਸਿਪਾਹੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ।

- 12) Before conducting the search of the accused it is necessary for the IO to make every possible effort to join an independent witness, if the accused is apprehended from public place as in such case there is no dearth of independent witnesses at the spot. If any person is not willing to join the investigation then he must clearly mention in the ruqa regarding this fact and he must also mention this fact in the police file as well as in his personal diary.

ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਥਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਤਫਤੀਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਮੌਕੇ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਤਫਤੀਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਰੁੱਕੇ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਫਾਈਲ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- 13) Now the procedure of sampling is that neither any sample is drawn at the spot nor any form M-29 is filled at the spot. Both the things are now done by the Id. Ilaqa/Duty Magistrate.

ਹੁਣ ਨਮੂਨਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਨਮੂਨਾ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫਾਰਮ ਐਮ-29 ਮੌਕੇ ਤੇ ਭਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਕੰਮ ਹੁਣ ਮਾਣਯੋਗ ਇਲਾਕਾ/ਡਿਊਟੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

- 14) IO must ensure that all the memos contain date beneath his signatures.

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫਰਦਾਂ ਤੇ ਤਾਰੀਖ ਪਾਈ ਹੋਵੇ।

- 15) When the accused is produced before the Ld. Magistrate then it must be clearly mentioned in the police zimni as to;

ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਨਯੋਗ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਜਿਮਨੀ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਸਾਫ ਤੌਰ ਤੇ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

a) who produced the accused before Ld. Magistrate along with the case property and;

ਕਿਸਨੇ ਦੋਸ਼ੀ/ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਯੋਗ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਸਮੇਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

b) at what time accused was produced before Ld. Magistrate.

ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਦੋਸ਼ੀ/ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨਯੋਗ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

- 16) If the accused and the case property is produced by some other police official other than the IO then it becomes important for the IO to record the statement of that official. However it is important that if the accused is being produced by some other police official other than IO then such police official shall not be less than the officer of the rank of ASI and such ASI should be a confirmed ASI.

ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਲਈ ਉਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਅਪਸਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਪੱਕੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- 17) In case of recovery of medicines, if IO fails to mention their batch no. and date of manufacturing at the spot in recovery memo then he must get it mentioned in the order passed by the Ld. Magistrate under section 52-A when the accused and the case property is produced in the court.

ਦਵਾਈਆ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੈਚ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬਣਨ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਮੌਕੇ ਤੇ ਫਰਦ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

- 18) When accused is produced in the court along with the case property (contraband and vehicle,if any) and IO moves an application under section 52-A of NDPS Act and Ld. Magistrate passes an order on such application after opening the bulk parcel and drawing the representative sample and then sealing the same then IO should immediately apply for the certified copies of the said application along with the order of Ld. Magistrate. The reason behind this is that sometimes the remand papers could not be traced during trial which breaks the link of the prosecution case resulting in causing dent in the case of the prosecution. IO should also get the police zimni seen from the Ld. Magistrate regarding the production of the accused along with the case property before the Ld. Magistrate.

ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਮੇਤ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ (ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਵਾਹਨ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਤਾਂ) ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਧਾਰਾ 52-ਅ ਅਧੀਨ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸਾਹਿਬ ਵੱਡੇ ਪਾਰਸਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਿਹੀ ਦਰਖਾਸਤ ਤੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਮਾਣਯੋਗ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਦਰਖਾਸਤ ਦੀ ਤਸਦੀਕਸ਼ੁਦਾ ਕਾਪੀਆਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਪਿਛੇ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਟਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜੋ ਪਰੋਸਿਕਿਊਸ਼ਨ ਪੱਖ ਦੇ ਲਿੰਕ ਨੂੰ ਤੋੜਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪਰੋਸਿਕਿਊਸ਼ਨ ਪੱਖ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ (ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਵਾਹਨ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ ਤਾਂ) ਸਮੇਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲਿਸ ਜਿਮਨੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੀਨ ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

- 19) There should be no delay on the part of MHC while sending sample alongwith the docket to FSL. Sample along with the docket must be sent to FSL within seventy two hours by the MHC from the date of registration of FIR.

ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਡਾਕਟ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਭੇਜਣ ਸਮੇਂ, ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਹੋਣ ਤੋਂ 72 ਘੰਟੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਦੁਆਰਾ ਡਾਕਟ ਦੇ ਨਾਲ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- 20) Sometimes when the sample as well as the docket is sent to FSL by MHC it is returned by the lab by raising some objection/s which is fatal for the case of prosecution. MHC must make sure that there should be no infirmity when the sample and the docket are sent to the lab.

ਕਈ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਨਮੂਨਾ ਅਤੇ ਡਾਕਟ ਨੂੰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਹੈੱਡਕਾਂਸਟੇਬਲ ਦੁਆਰਾ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਉੱਪਰ ਇਤਰਾਜ਼ ਲੱਗ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਾਸਿਕਿਊਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਬੜਾ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਮੂਨਾ ਅਤੇ ਡਾਕਟ ਨੂੰ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਪੇਸ਼ੀ ਨਾ ਰਹੇ।

- 21) Some times challan is presented in the court without attaching the report of CFSL and it is mentioned in the concluding part of the report under section 173 (2) Cr. P.C. that report will be attached with the Judicial file as and when it will be received from the Lab but during the examination of IO in the court, he states that on the receipt of report of chemical examiner the challan was presented in the court which is a self contradictory version of the IO which needs to be checked at the time of deposing in the court.

ਕਈ ਵਾਰ ਚਲਾਨ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੱਥੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਾ

173(2)ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.ਅਧੀਨ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਆ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਫਾਈਲ ਨਾਲ ਲਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਮੀਕਲ ਜਾਂਚਕਰਤਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਚਲਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲਫ ਕਰਕੇ ਹੀ ਚਲਾਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦਾ ਆਤਮ ਵਿਰੋਧੀ ਬਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- 22) Before giving evidence IO should check the FSL report where the colour of powder is mentioned. Sometimes the recovered powder is of light orange or light yellow in colour whereas IO during his cross examination states that the powder is white in colour.

ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪਾਊਡਰ ਦਾ ਰੰਗ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਬਰਾਮਦ ਪਾਊਡਰ ਹਲਕੇ ਸੰਤਰੀ ਜਾਂ ਹਲਕੇ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਜ਼ਿਰਹਾ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਵਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਊਡਰ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸੀ।

- 23) As far as possible whole investigation must be conducted by the same IO till the presentation of challan.

ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ ਚਲਾਨ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੱਕ ਸਾਰੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਇੱਕੋ ਹੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

- 24) Independent witness joined by the IO in the investigation of case under NDPS Act must not be a stock witness.

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੇ ਮੁੱਕਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹ ਸਟਾਕ ਗਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

- 25) In case of recovery of contraband from house where there were four or five persons present at that time, IO must ensure that who brought such contraband or in whose actual possession such contraband was.

It will not be proper for IO to apprehend and arrest all the members of the house.

ਜੇ ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਬਰਾਦਮਗੀ ਕਿਸੇ ਘਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋਈ ਜਿਥੇ ਘਰ ਦੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਬੰਦੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਕਿਸਨੇ ਲਿਆਦਾ ਜਾਂ ਇਹ ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਕਿਸਦੇ ਅਸਲ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਫੜ ਲੈਣਾ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

- 26) Separate incidents/occurrences should not be clubbed in one FIR and investigated.

ਇੱਕ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਾਕਿਆਤਾਂ/ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

- 27) As far as possible, the person who took ruqa to police station should neither be kept as recovery witness nor as sample carrier witness. But if it is done then his statement under section 161 CrPC should be properly recorded.

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕੇ ਰੁੱਕੇ ਵਾਲੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਫਰਦ ਦਾ ਗਵਾਹ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਨੂੰ ਸੈਂਪਲ ਕੈਰੀਅਰ ਗਵਾਹ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਆਨਾਤ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਮੁਕੰਮਲ ਲਿਖੇ ਜਾਣ।

- 28) Similarly person who took special reports should not be made a sample carrier witness. But if it is done then his statement under section 161 CrPC should be properly recorded.

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸੈਂਪਲ ਕੈਰੀਅਰ ਗਵਾਹ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਆਨਾਤ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਮੁਕੰਮਲ ਲਿਖੇ ਜਾਣ।

- 29) When accused is searched before gazetted police officer of the rank of DSP, then such DSP should be a regular DSP.

ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਗਜ਼ਟਿਡ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਫਸਰ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਅਫਸਰ ਰੈਗੂਲਰ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

Important case law

ਅਹਿਮ ਕਾਨੂੰਨ

Union of India v/s Mohanlal & Anr.2016 (1) RCR
(Criminal) 858 (SC)Held:-

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਵ/ਸ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਐਂਡ ਅਨਰ.2016(1) ਆਰ ਸੀ ਆਰ
(ਅਪਰਾਧਿਕ) 858 (ਐਸ ਸੀ) ਆਯੋਜਿਤ:-

- A) The Central Government and its agencies and so also the State Governments shall within six months from the date of this order i.e. 28/01/2016 take appropriate steps to set up storage facilities for the exclusive storage of seized Narcotic Drugs and Psychotropic and Controlled Substances and conveyances duly equipped with vaults and double locking system to prevent theft, pilferage or replacement of the seized drugs.

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਮਿਤੀ 28/01/2016 ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਨਸੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਡਰੱਗਾਂ ਅਤੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸਟੋਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਉੱਕਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਗੀਆਂ, ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਚੋਰੀ, ਛਿਪਣ ਜਾਂ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਾਲਟ ਅਤੇ ਡਬਲ ਲਾਕ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੈਸ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਸੰਚਾਈਆਂ ਦੀ ਸੁਵਿਧਾ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰੇਗੀ।

- B) Scope of section 52-A (2)(C) (as amended in 2014)- Seizure and sampling of Narcotic drugs- The process of drawing of samples has to be in the presence and under the supervision of the Magistrate and the entire exercise has to be certified by him to be correct:-

ਸੈਕਸ਼ਨ 52-ਏ (2) (ਸੀ) (2014) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਅਨੁਸਾਰ) ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ-ਨਸੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਅਤੇ ਨਮੂਨਾ-ਕੱਢਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਤਸਦੀਕ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ।

- 1) There is no provision in NDPS Act that makes the taking of samples mandatory at the time of

seizure- The Central Government would, therefore, do well, to re-examine the matter and take suitable steps in this direction.

ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਮੌਕੇ ਤੇ ਨਮੂਨਾ ਕੱਢਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇਗੀ।

- 2) The seizure of the contraband must be followed by an application for drawing the samples and certification as contemplated under the Act- The process of making any such application and resultant sampling and certification cannot be left to the whims of the officers concerned.

ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਮੂਨੇ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ- ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਲੋਂ ਨਮੂਨਾ ਕੱਢਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਬੰਧਤ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਉੱਤੇ ਛੱਡਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

- 3) An application for sampling and certification ought to be made without undue delay and the Magistrate on receipt of any such application will be expected to attend to the application and do the needful, within a reasonable period and without any undue delay or procrastination as is mandated by sub-section (3) of section 52-A.

ਨਮੂਨਾ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਤਸਦੀਕ ਕਰਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਅਰਜ਼ੀ ਬਿਨਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਦੇਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਅਧੀਨ ਧਾਰਾ 52-ਏ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

Compliance of section 50 of NDPS Act

ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੀ ਪਾਲਣਾ

- 1) Clear offer of search must be given to the accused. He must be informed of his legal right to get his search conducted before Gazetted officer or Magistrate and if such accused so requires then he shall be taken to the nearest Gazetted officer of any of the departments mentioned in section 42 or Magistrate without unnecessary delay.

ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਗੈਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਜਿਹਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਨੇੜੇ ਦੇ ਗੈਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 42 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

- 2) When accused to be searched is a lady then the search is to be conducted as per the provisions of section 50(4) of NDPS Act. Section 50(4) says, "No female shall be searched by anyone excepting a female".

ਜਦੋਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਦੋਸ਼ੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਦੀ ਧਾਰਾ 50(4) ਦੀਆਂ ਸਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 50(4) ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, "ਔਰਤ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਇੱਕ ਔਰਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ"।

- 3) What is important is the appraisal of the legal right of search to the accused and merely because the search was conducted in the presence of Gazetted officer without giving him any offer of search will not amount to sufficient compliance of the provision of section 50.

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਗੈਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਵਾਉਣਾ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਜੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਏ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਫਾ 50 ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

- 4) Section 50 is not applicable where the recovery is affected from carrybag, tanker or any other vehicle as it is not a case of personal search. But after getting the

recovery affected from some vehicle or from some carrybag, if accused is also searched then the provisions of section 50 comes into play and the said personal search is to be done after giving the offer of search to the accused.

ਧਾਰਾ 50 ਉਥੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਿਥੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕਿਸੇ ਬੈਗ, ਟੈਂਕਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਾਹਨ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਵਾਹਨ ਜਾਂ ਕੈਰੀ ਬੈਗ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਦਫਾ 50 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

- 5) What section 50 contemplates is that offer must be given to the accused that he has a legal right to get his search conducted before a Gazetted officer or Magistrate. IO himself cannot include himself in this offer of search as section 50 nowhere says that IO can include himself in the offer of search. If IO includes himself in the offer of search then the accused becomes liable to be acquitted on this very technical ground.

ਧਾਰਾ 50 ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸਾਹਮਣੇ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਾ 50 ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਇਸ ਤਕਨੀਕੀ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

Important case law on this point

ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਅਹਿਮ ਕਾਨੂੰਨ

State of Rajasthan v/s Parmanand and another

2014(2) RCR (Criminal) 40 (SC) held:-

ਰਾਜਸਥਾਨ ਸਟੇਟ ਵ/ਸ ਪਰਮਾਨੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ 2014(2) ਆਰ.ਸੀ.ਆਰ.

(ਅਪਰਾਧਿਕ) 40 (ਐਸ.ਸੀ.) ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ:-

- A) Each accused must be individually informed that he has a legal right to be searched before a nearest

gazetted officer or before a nearest Magistrate- A joint communication of the right available under section 50(1) of the NDPS Act to the accused would frustrate the very purport of section 50- Right has not been properly communicated- conviction and sentence set aside.

ਹਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਿਸੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਇੱਕਠੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਦਫਾ 50 ਦੀ ਹੱਦ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ- ਅਧਿਕਾਰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ- ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

- B) Before recovery the IO informed the accused that they could be searched before the nearest magistrate or before a nearest gazetted officer or before the officer who was part of the raiding party-Accused opted to be searched before the officer who was the member of raiding party- Search vitiated- It is breach of section 50(1) of NDPS Act- Conviction set aside.

ਬਰਾਮਦਗੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ- ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਰੇਡਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਫਸਰ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਚੁਨਾਵ ਕੀਤਾ- ਤਲਾਸ਼ੀ ਸਹੀ ਨਾ ਹੋਣਾ- ਇਹ ਦਫਾ 50(1) ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ- ਸਜ਼ਾ ਹਟਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

- C) Recovery of contraband from the accused from a bag carried by the accused- If merely a bag carried by a person is searched without there being any search of his person, section 50 of the NDPS Act is not applicable- But if bag carried by him is searched and his person is also searched, section 50 of the NDPS Act will have application.

ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਬੈਗ ਵਿੱਚੋਂ- ਜੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਸਿਰਫ ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਚੁੱਕੇ ਹੋਏ ਬੈਗ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਧਾਰਾ 50 ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ- ਪਰ ਕਿਸੇ ਕੈਰੀ ਬੈਗ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 50 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

In a recent judgement dated 27-04-2018, Hon'ble Supreme Court in Arif Khan @Agha Khan v/s State of Utrakhand Criminal Appeal No. 273 of 2007 acquitted the accused on following grounds:-

ਮਿਤੀ 24-04-2018 ਦੇ ਇੱਕ ਤਾਜ਼ੇ ਫੇਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਰਿਫ ਖਾਨ ਉਰਫ ਆਗਾ ਖਾਨ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਸਟੇਟ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 273/2007 ਵਿੱਚ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਧਾਰ ਤੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ:-

1. Appellant was not produced before any Magistrate or Gazetted Officer.
ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।
2. The search and recovery of the contraband “Charas” was not made from the appellant in the presence of any Magistrate or Gazetted Officer.
ਅਪੀਲ ਕਰਤਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ “ਚਰਸ” ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।
3. None of the police officials of the raiding party, who recovered the contraband “Charas” from him, was the Gazetted Officer and nor they could be and, therefore, they were not empowered to make search and recovery from the appellant of the contraband “Charas” as provided under section 50 of the NDPS Act except in the presence of either a Magistrate or Gazetted Officer.
ਰੇਡਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਜਿਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਚਰਸ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ, ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦਫਾ 50 ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਚਰਸ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਸਿਵਾਏ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ।
4. In order to make the search and recovery of the contraband articles from the body of the suspect,

the search and recovery has to be in conformity with the requirements of section 50 of NDPS Act. It is, therefore, mandatory for the prosecution to prove that the search and recovery was made from the appellant in the presence of a Magistrate or a Gazetted Officer.

ਜੇ ਨਸ਼ੀਲੀ ਵਸਤੂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਸ਼ੱਕੀ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਫਾ 50 ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਸ਼ਨ ਲਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਰਾਮਦਗੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

Difference between section 42 and 43

ਧਾਰਾ 42 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 43 ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ

<u>S.No.</u> ਲੜੀ ਨੰ:	<u>Section 42</u> ਧਾਰਾ 42	<u>Section 43</u> ਧਾਰਾ 43
<u>1.</u>	<p>It contemplates entry into and search of any building, conveyance or enclosed place.</p> <p>ਇਸ ਧਾਰਾ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਮਾਰਤ, ਸਾਧਨ ਜਾਂ ਨੌਬੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਨਾ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।</p>	<p>It contemplates a seizure made in any public place or in transit.</p> <p>ਕਿਸੇ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਟਰਾਂਜਿਟ ਤੇ ਜਬਤ ਕੀਤਾ ਮਾਲ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।</p>
<u>2</u>	<p>If the seizure is made under section 42 between sunset and sunrise, the requirement of the provision thereto has to be complied with .</p> <p>ਜੇ ਧਾਰਾ 42 ਅਧੀਨ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਦੋਰਾਨ ਮਾਲ ਜਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਧਾਰਾ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।</p>	<p>There is no such provision in section 43 of the Act, and, therefore, it is obvious that if a public conveyance is searched in a public place the officer making the search is not required to record his satisfaction as contemplated by the provision to section 42 of the NDPS Act for searching the vehicle between sunset and sunrise.</p> <p>ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 43 ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਸਥਾਨ ਤੇ ਜਨਤਕ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 42 ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿਚਕਾਰ ਵਾਹਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।</p>

**Common Questions
asked during cross examination under
NDPS Act cases:-**

**ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ
ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਰਹਾ ਦੌਰਾਨ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਮ ਸਵਾਲ :-**

**A) Cross examination of IO :-
ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੀ Cross examination**

A1) At what time police party left the police station on the day when accused was apprehended?

ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਦਿਨ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ ਸੀ।

A2) Whether an entry was made in the roznamcha regarding the departure of police party from police station?

ਕੀ ਥਾਣੇ ਦੇ ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਰਪਟ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ?

A3) What was the type of vehicle used by the police party?

ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਾਹਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?

A4) Whether the type of vehicle used by police party was private vehicle or official vehicle?

ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਨ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕੀ ਉਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਵਾਹਨ ਸੀ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਾਹਨ ਸੀ?

A5) What was the registration number and colour of that vehicle?

ਵਾਹਨ ਦਾ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਕੀ ਸੀ?

A6) Who was driving that vehicle?

ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਕੌਣ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ?

A7) If the vehicle used by the police party was private, then who was the owner of that vehicle?

ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਵਾਹਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਸੀ?

A8) How much is the distance of place of recovery from police station?

ਬਰਾਮਦਰੀ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਦਾ ਥਾਣੇ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਫਾਸਲਾ ਹੈ?

A9) Which route was followed by the police party before the police party reached the place of occurrence?

ਕਿਹੜੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਮੌਕਾ ਵਾਰਦਾਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ?

A10) Whether police party checked any other person on its way before it reached the place of occurrence?

ਮੌਕਾ ਵਾਰਦਾਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ?

A11) From how much distance accused was seen by the police party?

ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

A12) When the accused tried to run away from the spot who chased the accused and up to how much distance he was chased?

ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਵਫ਼ਾਦੇ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ?

A13) Whether IO fired shot in the air when accused tried to run away?

ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਹਵਾਈ ਫਾਇਰ ਕੀਤਾ?

A14) Whether any independent witness was joined in the investigation before conducting the search of accused?

ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜ਼ਾਦ/ਨਿਰਪੱਖ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?

A15) Whether the names of those persons were noted by the IO along with their address who refused to join the investigation?

ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

A16) Whether any action was taken by the IO against those persons who refused to join the investigation?

ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ?

A17) Whether any show cause notice was given to those persons who refused to join the investigation?

ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?

A18) Whether any Councillor or Panch or Sarpanch from nearby city or village was called at the spot?

ਕੀ ਵਕੂਏ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਕੋਈ ਨਜਦੀਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕਾਂਊਸਲਰ/ਪੰਚ/ ਸਰਪੰਚ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ?

A19) Whether any intimation was given to senior officer regarding the apprehension of the accused?

ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ?

A20) Whether proper offer of search was given to the accused before conducting his search?

ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਸਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ?

A21) Whether IO offered his own search to the accused before conducting the search of the accused?

ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ?

A22) Whether IO tried to inquire about the source of contraband?

ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਵਰਜਿਤ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ?

A23) Whether the signatures of accused were obtained on consent memo?

ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਫਰਦ ਸਹਿਮਤੀ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਲਏ ਸਨ?

A24) How many cases have been investigated by the IO under NDPS act?

ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ?

A25) In how many cases Gazetted Officer or Magistrate has been called at the spot by that particular IO?

ਉਸ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਵਕੂਏ ਪਰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ?

A26) Where was writing work done?

ਲਿਖਤ-ਪੜ੍ਹਤ ਕਿੱਥੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?

A27) Who bought Chairs and table from the nearby shop?

ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਟੇਬਲ ਕਿਸਨੇ ਲਿਆਂਦੇ?

A28) Whether that person was joined in the investigation from whose shop chairs and table were brought?

ਜਿਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਟੇਬਲ ਲਿਆਂਦੇ ਸਨ ਕੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?

A29) At what time ruqa was scribed?

ਰੁੱਕਾ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

A30) In whose hand ruqa was scribed?

ਰੁੱਕਾ ਕਿਸਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

A31) Who took the ruqa to police station?

ਰੁੱਕਾ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ?

A32) At what time the ruqa carrier reached at the spot with the copy of F.I.R?

ਰੁੱਕੇ ਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਮੇਤ ਵਕੂਏ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ?

A33) From where the weights and scales were arranged?

ਤੱਕੜੀ ਅਤੇ ਵੱਟਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿੱਥੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?

A34) Whether those weights and scales were issued from the department?

ਕੀ ਇਹ ਤੱਕੜੀ ਅਤੇ ਵੱਟੇ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ?

A35) Where from those weight and scales were purchased?

ਉਹ ਤੱਕੜੀ ਅਤੇ ਵੱਟੇ ਕਿੱਥੋਂ ਖਰੀਦੇ ਗਏ ਸੀ?

A36) Do you have any bill of such purchase?

ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਇਸ ਖਰੀਦ ਦਾ ਕੋਈ ਬਿੱਲ ਹੈ?

- A37) Whether accused suffered any disclosure statement during the course of investigation?
ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਦ ਇੰਕਸਾਫ ਲਿਖਿਆ ਸੀ?
- A38) Whether any recovery was effected on the basis of disclosure statement?
ਕੀ ਫਰਦ ਇੰਕਸਾਫ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ ਸੀ?
- A39) Whether the polythene envelope was taken into possession from which the intoxicant was recovered?
ਜਿਸ ਮੋਮੀ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੀ ਉਹ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?
- A40) To whom the intimation regarding arrest of accused was given?
ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ?
- A41) Whether that witness was called on the spot to whom intimation regarding arrest of accused was given or whether his/her signatures were obtained in the police station?
ਜਿਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਮੌਕੇ ਪਰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾਏ ਸਨ?
- A42) How many shops were there near the place of recovery?
ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕਿੰਨੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਨ?
- A43) What was the colour of recovered intoxicant powder?(In case recovery is of intoxicant powder).
ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਾਊਡਰ ਦਾ ਰੰਗ ਕਿਹੜਾ ਸੀ? (ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਾਊਡਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ)
- A44) IO to narrate the sequence in which the documents were prepared?

ਜਿਸ ਤਰਤੀਬ ਵਿੱਚ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ?

A45) How much time was taken to prepare each document including the statement of witnesses also?

ਹਰ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਮੇਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ?

A46) FIR No. is mentioned in memos. Why?

ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ ਦਾ ਜਿਕਰ ਫਰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂ?

(Underline the FIR No. and reply that it was filled after the receipt of FIR. FIR no. was inserted only after the FIR was received by the IO at the spot.)

(ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਅੰਡਰ ਲਾਈਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਕਿ ਇਹ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਮੌਕੇ ਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਮਿਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।)

A47) What was the denomination of weights and scales?
ਤੱਕੜੀ ਅਤੇ ਵੱਟਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ/ਭਾਰ ਕੀ ਸੀ?

A48) In whose hand the memos were prepared?

ਫਰਦਾਂ ਕਿਸਦੇ ਹੱਥੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ?

A49) In whose hand the statements of recovery witnesses were scribed?

ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਿਸਦੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ?

A50) Whether all the directions have been clearly mentioned in the site plan by IO?

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਨਕਸ਼ਾ ਮੌਕਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।

A51) How many documents were prepared at the spot ?

ਮੌਕੇ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ?

A52) What is the sequence of those documents and how much time was taken to prepare each document?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲਾਇਆ ਹੈ?

A53) Documents are in different ink. Why?

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਕਿਉਂ?

A54) For how much time police party remained at the spot?

ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਰਹੀ?

A55) At what time police party reached police station after completing the requisite formalities at the spot?

ਮੌਕੇ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚੀ?

A56) At what time case property was produced before SHO?(IO to see the roznamcha that whether the SHO was present at police station or whether he had left the police station before the arrival of police party and had either not returned on that day or had returned after a much longer time than the time which the IO is stating).

ਮਾਲ ਮੁੱਕਦਮਾ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਥਾਣਾ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ? (ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਰੋਜਨਾਮਚਾ ਵੇਖ ਕੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇ ਕੇ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਥਾਣਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਿਨ ਉਹ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆਏ ਸਨ, ਜੇ ਸਮਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹੈ।)

- A57) What was the shape of SHO's seal?
ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਥਾਣਾ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦਾ ਅਕਾਰ ਕੀ ਸੀ?
- A58) What was the metal of seal?
ਮੋਹਰ ਕਿਸ ਧਾਤ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ?
- A59) Whether that seal of SHO has been issued from the department?
ਕੀ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਥਾਣਾ ਦੀ ਮੋਹਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?
- A60) When did IO receive the seal from recovery witness and at what time?
ਮੋਹਰ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕਦੇ ਅਤੇ ਕਿਹੜੇ ਸਮੇਂ ਵਾਪਿਸ ਮਿਲੀ ਸੀ?
- A61) After producing the case property before SHO at what time SHO deposited the same with MHC?
ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਥਾਣਾ ਦੇ ਕੋਲ ਮਾਲ ਮੁੱਕਦਮਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਥਾਣਾ ਨੇ ਉਹ ਮਾਲ ਮੁੱਕਦਮਾ ਮੁੱਖ ਮੁਨਸ਼ੀ ਕੋਲ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ?
- A62) At what time the case property was produced before Magistrate?
ਮਾਲ ਮੁੱਕਦਮੇ ਨੂੰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?
- A63) After producing the case property before the Magistrate, at what time it was redeposited with MHC?
ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅੱਗੇ ਮਾਲ ਮੁੱਕਦਮਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਦੇ ਕੋਲ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਦੁਬਾਰਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ?
- A64) Whether relevant entries in register no. 19, 21 and roznamcha have been made or not?
ਕੀ ਰਜਿਸਟਰ ਨੰਬਰ 19,21 ਅਤੇ ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਇੰਦਰਾਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?
- A65) If any vehicle is involved then whether the owner of vehicle has been arrayed as an accused by the IO or not?

ਜੇ ਕੋਈ ਵਾਹਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਵਾਹਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

A66) If accused was driving the vehicle without the documents whether IO took any action against the accused under MV Act?

ਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਹਨ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ?

A67) Whether the case property i.e contraband and vehicle,if any, has been produced in the court at the time of recording of evidence in the court?

ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਲ ਮੁੱਕਦਮਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ?

A68) What was the source of light when recovery was effected after sunset?

ਜਦੋਂ ਬਰਾਮਦਗੀ ਸੂਰਜ ਛਿੱਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਕੀ ਸੀ?

A69) Who kept the seal after use?

ਸੀਲ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸਨੇ ਰੱਖੀ?

A70) When was the seal returned to IO by recovery witness?

ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਦੋਂ ਮੋੜੀ ਗਈ ਸੀ?

B) Cross examination of recovery witness:-

B1) At what time police party left the police station on the day when accused was apprehended?

ਜਿਸ ਦਿਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਉਸ ਦਿਨ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਰਵਾਨਾ ਹੋਈ ਸੀ।

- B2) Whether an entry was made in the roznamcha regarding the departure of police party from police station?
ਕੀ ਬਾਣੇ ਦੇ ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਰਪਟ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ?
- B3) What was the type of vehicle used by the police party?
ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਾਹਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?
- B4) Whether the type of vehicle used by police party was private vehicle or official vehicle?
ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਨ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕੀ ਉਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਵਾਹਨ ਸੀ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਾਹਨ ਸੀ?
- B5) What was the registration number of that vehicle?
ਵਾਹਨ ਦਾ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਕੀ ਸੀ?
- B6) Who was driving that vehicle?
ਵਾਹਨ ਨੂੰ ਕੌਣ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ?
- B7) If the vehicle used by the police party is private, then who was the owner of that vehicle?
ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਵਾਹਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਕੌਣ ਸੀ?
- B8) How much is the distance of place of recovery from police station?
ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਬਾਣੇ ਤੋਂ ਕਿੰਨਾ ਫਾਸਲਾ ਹੈ?
- B9) Which route was followed by the police party before the police party reached the place of occurrence?
ਕਿਹੜੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਮੌਕਾ ਵਾਰਦਾਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਸੀ?

- B10) Whether the police party checked any other person on its way before it reached the place of occurrence?
 ਮੌਕਾ ਵਾਰਦਾਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ?
- B11) From how much distance accused was seen by the police party?
 ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤੋਂ ਦੇਖ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?
- B12) When the accused tried to run away from the spot who chased the accused and up to how much distance he was chased?
 ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਵਛੂਏ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ?
- B13) Whether IO fired shot in the air when accused tried to run away?
 ਜਦੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਭੱਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਹਵਾਈ ਫਾਇਰ ਕੀਤਾ?
- B14) Whether any independent witness was joined in the investigation before conducting the search of accused?
 ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜ਼ਾਦ/ਨਿਰਪੱਖ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?
- B15) Whether the names of those persons were noted by the IO along with their address who refused to join the investigation?
 ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?
- B16) Whether any action was taken by the IO against those persons who refused to join the investigation?
 ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ?

B17) Whether any show cause notice was given to those persons who refused to join the investigation?

ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਤਫਤੀਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?

B18) Whether any Councillor or Panch or Sarpanch from nearby city or village was called at the spot?

ਕੀ ਵਕੂਏ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਕੋਈ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਦਾ ਕਾਂਊਸਲਰ/ਪੰਚ/ ਸਰਪੰਚ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ?

B19) Whether any intimation was given to senior officer regarding the apprehension of the accused?

ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ?

B20) Whether proper offer of search was given to the accused before conducting his search?

ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਸਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ?

B21) Whether IO offered his own search to the accused before conducting the search of the accused?

ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਖੁਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ?

B22) Whether IO tried to inquire about the source of contraband?

ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਵਰਜਿਤ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਸਰੋਤ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ?

B23) Whether the signatures of accused were obtained on consent memo?

ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਫਰਦ ਸਹਿਮਤੀ ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰ ਲਏ ਸਨ?

B24) How many cases have been investigated by the IO under NDPS act?

ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ?

B25) In how many cases Gazetted Officer or Magistrate has been called at the spot by that particular IO?

ਉਸ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿੰਨੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਗਜ਼ਟਿਡ ਅਫਸਰ ਜਾਂ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਵਕੂਏ ਪਰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ?

B26) Where was writing work done?

ਲਿਖਤ-ਪੜ੍ਹਤ ਕਿੱਥੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ?

B27) Who bought chairs and table from the nearby shop?

ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਟੇਬਲ ਕਿਸਨੇ ਲਿਆਂਦੇ?

B28) Whether that person was joined in the investigation from whose shop chairs and table were brought?

ਜਿਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਤੋਂ ਕੁਰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਟੇਬਲ ਲਿਆਂਦੇ ਸਨ ਕੀ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਤਫਤੀਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?

B29) At what time ruqa was scribed?

ਰੁੱਕਾ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

B30) In whose hand ruqa was scribed?

ਰੁੱਕਾ ਕਿਸਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?

B31) Who took the ruqa to police station?

ਰੁੱਕਾ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕੌਣ ਲੈ ਕੇ ਗਿਆ ਸੀ?

B32) At what time the ruqa carrier reached at the spot with the copy of F.I.R?

ਰੁੱਕੇ ਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਕਾਪੀ ਸਮੇਤ ਵਕੂਏ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ?

- B33) What was the shape of seal of IO?
ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦਾ ਆਕਾਰ ਕੀ ਸੀ?
- B34) From where the weights and scales were arranged?
ਤੱਕਤੀ ਅਤੇ ਵੱਟਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿੱਥੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ?
- B35) Whether those weights and scales were issued from the department?
ਕੀ ਇਹ ਤੱਕਤੀ ਅਤੇ ਵੱਟੇ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ?
- B36) Whether accused suffered any disclosure statement during the course of investigation?
ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ ਦੇ ਦੋਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਫਰਦ ਇੰਕਸਾਫ ਲਿਖਿਆ ਸੀ?
- B37) Whether any recovery was effected on the basis of disclosure statement?
ਕੀ ਫਰਦ ਇੰਕਸਾਫ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕੋਈ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ ਸੀ?
- B38) Whether the polythene envelope was taken into possession from which the intoxicant was recovered?
ਕਿਸ ਮੋਮੀ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਸ਼ੀਲਾ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੀ ਉਹ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ?
- B39) To whom the intimation regarding arrest of accused was given?
ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ?
- B40) Whether that witness was called on the spot to whom intimation regarding arrest of accused was given or whether his/her signatures were obtained in the police station?
ਜਿਸ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕੀ ਉਸਨੂੰ ਮੌਕੇ ਪਰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾਏ ਸਨ?
- B41) How many shops were there near the place of recovery?
ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਕਿੰਨੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਨ?

B42) What was the colour of recovered intoxicant powder?(In case recovery is of intoxicant powder).

ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਾਊਡਰ ਦਾ ਰੰਗ ਕਿਹੜਾ ਸੀ?(ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਾਊਡਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ)

B43) Can you narrate the sequence in which the documents were prepared?

ਜਿਸ ਤਰਤੀਬ ਵਿੱਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ?

B44) How much time was taken to prepare each document including the statement of witnesses also?

ਹਰ ਇੱਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਮੇਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗਿਆ?

B45) FIR No. is mentioned in memos. Why?

ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਫਰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਿਉਂ?

(Underline the FIR No. and reply that it was filled after the receipt of FIR. FIR no. was inserted only after the FIR was received by the IO at the spot).

(ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਅੰਡਰਲਾਈਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ ਕਿ ਇਹ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ ਤਫਤੀਸੀ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਮੌਕੇ ਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਮਿਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

B46) What was the denomination of weights and scales?

ਤੱਕੜੀ ਅਤੇ ਵੱਟਿਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮ/ਭਾਰ ਕੀ ਸੀ?

B47) In whose hand the memos were prepared?

ਫਰਦਾਂ ਕਿਸਦੇ ਹੱਥੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ?

B48) In whose hand the statements of recovery witnesses were scribed?

ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੇ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਿਸਦੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਨ?

B49) Whether all the directions have been clearly mentioned in the site plan by IO?

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਨਕਸ਼ਾ ਮੌਕਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ।

B50) How many documents were prepared at the spot ?

ਮੌਕੇ ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ?

B51) What is the sequence of those documents and how much time was taken to prepare each document?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲਾਇਆ ਹੈ?

B52) Documents are in different ink. Why?

ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਆਹੀ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਕਿਉਂ?

B53) For how much time police party remained at the spot?

ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਮੌਕੇ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਰਹੀ?

B54) At what time police party reached police station after completing the requisite formalities at the spot?

ਮੌਕੇ ਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚੀ?

B55) At what time case property was produced before SHO by IO?

ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਥਾਣਾ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ?

B56) What was the shape of IO's and SHO's seal??

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਐਸ. ਐਚ.ਓ. ਦੀ ਮੋਹਰ ਦਾ ਅਕਾਰ ਕੀ ਸੀ?

B57) What was the metal of seal?

ਮੋਹਰ ਕਿਸ ਧਾਤ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ?

B58) Whether that seal of SHO has been issued from the department?

ਕੀ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਥਾਣਾ ਦੀ ਮੋਹਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?

B59) When did recovery witness handed over the seal to IO?

ਰਿਕਵਰੀ ਗਵਾਹ ਨੇ ਮੋਹਰ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਵਾਪਸ ਦਿੱਤੀ?

B60) After producing the case property before SHO at what time SHO deposited the same with MHC? (Ans:- Only SHO can tell the same).

ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਥਾਣਾ ਦੇ ਕੋਲ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੁੱਖ ਅਫਸਰ ਥਾਣਾ ਨੇ ਉਹ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁੱਖ ਮੁਨਸ਼ੀ ਕੋਲ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ?

B61) Whether relevant entries in register no. 19, 21 and roznamcha have been made or not?

ਕੀ ਰਜਿਸਟਰ ਨੰਬਰ 19, 21 ਅਤੇ ਰੋਜਨਾਮਚੇ ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਇੰਦਰਾਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

Cross examination of SHO:-

C1) At what time the case property was produced before SHO by the IO?

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ?

C2) Did SHO verify the contents of the case property by opening the parcel?

ਕੀ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਨੇ ਪਾਰਸਲ ਖੋਲ ਕੇ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਚੈਕ ਕੀਤਾ?

C3) Did SHO inquire about the source of contraband from the accused?

ਕੀ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਵੱਲੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਮਾਲ ਦੇ ਸੋਮੇ ਬਾਰੇ ਪਤਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ?

C4) Whether the seal of SHO has been issued from the the department?

ਕੀ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਦੀ ਮੋਹਰ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ?

C5) At what time the case property was deposited with MHC by the SHO?

ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਵੱਲੋਂ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ?

C6) What was the shape of seal of IO?

ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੀ ਮੋਹਰ ਦਾ ਅਕਾਰ ਕੀ ਸੀ?

C7) Whether your statement was recorded by IO in this case or not?

ਕੀ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

C8) If yes, then when your statement was recorded by the IO?

ਜੇਕਰ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਕਦੋਂ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ?

C) Cross examination of MHC :-

D1) At what time the case property was deposited by SHO with MHC?

ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਵੱਲੋਂ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਕੋਲ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ?

D2) At what time the case property was handed by MHC to IO for producing the same before Illaqa/Duty magistrate?

ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਡਿਊਟੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ?

- D3) At what time the case property was redeposited with you after producing the same before Magistrate?
ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਵਾਪਸ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ?
- D4) What are your working hours in Police Station?
ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੀ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਕੀ ਸਮਾਂ ਹੈ?
- D5) Is there any AMHC working in the police station?
ਕੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਹਾਇਕ ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ?
- D6) Whether your statement was recorded by IO on the date of occurrence?
ਕੀ ਵਕੂਏ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ?
- D7) When did you get the docket issued from the office of SSP?
ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਡੋਕੇਟ ਕਦੋਂ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ?
- D8) Why there is delay in sending samples to FSL?
ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ਹੈ?
- D9) At what time the sample parcel and docket was handed over to sample carrier for the purpose of depositing the same with the office of FSL?
ਤੁਸੀਂ ਕਦੋਂ ਨਮੂਨਾ ਪਾਰਸਲ ਅਤੇ ਡਾਕਟੇ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬ ਦੇ ਦਫਤਰ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਿਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ?
- D10) At what time the sample carrier deposited the receipt with MHC?
ਸੈਂਪਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਰਸੀਦ ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਕੋਲ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਈ?

D11) What was the shape of seals of SHO and IO when the case property was deposited for the first time with him?

ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਅਤੇ ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਦੀਆਂ ਮੋਹਰਾਂ ਦਾ ਆਕਾਰ ਕੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਉਸ ਕੋਲ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ?

D12) Did SHO deposit his seal with MHC along with the case property?

ਕੀ ਐਸ.ਐਚ.ਓ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਕੋਲ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਈ ਸੀ?

D) **Cross examination of Sample Carrier :-**

ਨਮੂਨਾ ਕੈਰੀਅਰ ਦਾ ਕਰਾਸ ਇਮਤਿਹਾਨ:-

E1) At what time the sample parcel and docket was handed over to sample carrier by MHC after affixing the seals on it for the purpose of depositing the same in the office of FSL?

ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਵੱਲੋਂ ਸੀਲ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਂਪਲ ਪਾਰਸਲ ਅਤੇ ਡਾਕਟ ਨਮੂਨਾ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬ ਦੇ ਦਫਤਰ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ?

Important note:-The abovesaid question is very tricky. The witness must keep in mind that seals were already affixed and MHC never affixes any seal on the parcel or docket. This question is frequently asked to confuse the witness and in most of the cases witness gets confused and reply in affirmative, which is fatal for prosecution case.

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੋਟ:- ਉਪਰੋਕਤ ਸਵਾਲ ਬਹੁਤ ਪੇਚੀਦਾ ਹੈ, ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੀਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਰਸਲ ਜਾਂ ਡਾਕਟ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸੀਲ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਇਸ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਲਝਾਉਣ ਲਈ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਆਦਾਤਰ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾਇਕ ਹੈ।

E2) To whom the parcel and docket was deposited?

ਪਾਰਸਲ ਅਤੇ ਡਾਕਟ ਕਿਸ ਪਾਸ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਏ ਸਨ?

E3) At what time the receipt was deposited with MHC?

ਐਮ.ਐਚ.ਸੀ. ਪਾਸ ਰਸੀਦ ਕਦੋਂ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ?

Common arguments put forth by defence counsel

ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆ ਆਮ ਦਲੀਲਾਂ

- 1) Non-compliance of section 50 of NDPS Act, which is mandatory.
ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 50 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਜੋ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।
- 2) Major discrepancies in the statements of witnesses and the doubtful story of the prosecution.
ਗੁਆਹਾ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਪਣਾ।
- 3) There is an unexplained delay in sending the samples to FSL.
ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਭੇਜਣ ਵਿੱਚ ਨਾ ਵਰਣਨਯੋਗ ਦੇਰੀ ਹੈ।
- 4) Independent witness was not joined in the investigation by the IO inspite of the fact that the place of recovery is a thorough fare and there was no dearth of independent witnesses.
ਤਫਤੀਸ਼ੀ ਅਫਸਰ ਵਲੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਗਵਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਤਫਤੀਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।
- 5) There is non-compliance of section 52-A of NDPS Act as the case property was not produced before the Magistrate.
ਐਨ.ਡੀ.ਪੀ.ਐਸ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 52-ਏ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
- 6) There is time difference in the statements of witnesses.
ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ।

- 7) Seal remained with the police official and chances of tampering were there.
ਮੋਹਰ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਕੋਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਛੇਤਛਾੜ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਉਥੇ ਸੀ।
- 8) F.I.R no. already mentioned on all the memos.
ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਨੰਬਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਫਰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
- 9) Greater the charge stricter the proof.
ਜਿੰਨੇ ਵੱਡੇ ਚਾਰਜ, ਉਹਨਾਂ ਸਖਤ ਸਬੂਤ।